

HET KARTUIZERSKLOOSTER TE LIER

Fragment van een kopergravure door R. Blokhuisen : „Cartusiam Liranam”.

Cliché : N.V. J. Van In & Co, Lier.

HET LIERSE GERECHT

C. Oordeel en Straf bij de Lierse KARTUIZERS, A° 1543

Niet alleen de seculiere, ook de reguliere geestelijkheid werd geoordeeld en eventueel gestraft voor misdrijven allerhande, zowel voor inbreuken tegen de voorschriften en reglementen van inwendige orde als voor overtredingen van andere aard.

Om dit beknopte overzicht te vervolledigen wensten we daarover een korte mededeling te doen. We treden echter niet in detail. Dit hopen we te kunnen doen ter gelegenheid van de publicatie van het Kloosterreglement der Lierse Kartuziers (1). Dit reglement, waaruit we onze inlichtingen opdiepen, is denkelijk het algemeen reglement van de Kartuziersorde. Het is een Nederlandse vertaling van een Latijns stuk. Het is niet gedateerd; het gaat waarschijnlijk terug tot 1543, het jaar der verhuizing van de Kartuziers van Kiel (Antwerpen) naar Lier (2).

De ordebroeders werden geoordeeld, eventueel gestraft door de overste, prior of procurator. Voor kleinere straffen kon hij gratie verlenen of verzachting toestaan. In geval van grotere straffen kwam die macht alleen toe aan de algemene overste van «Groot Cartusië». De straffen verschilden in gestrengheid naargelang de schuldige convers (lekebroeder), donaat of monnik was. Voor de meeste strafbepalingen wordt trouwens dit onderscheid bijgevoegd. Voor de grotere misdrijven en overtredingen, waarvoor de kerkerstraf was voorzien, mocht de Prior beroep doen op wereldlijke getuigen, indien hij ze nodig achtte tot het bewijzen van het misdrijf. Bij ontstentenis van goede getuigen uit het klooster deed hij beroep op hen.

Al de kloosterlingen konden mede genieten van de privilegiën

(1) Reglement der Kartuziers. Archief Sint-Gummaruskkerk, Lier nr 126, 132 (volgens inventaris Mast.)

(2) Zie daarover meer: P. J. Goetschalckx: 't Klooster der Kartuziers op 't Kiel. In Bijdragen, VI (1907), blz. 15 en volgende.

van hun staat, als deel uitmakend van de familie der orde. Zij hadden recht op de aflaten, vrijheden der orde, het Beneficie van een Brevis, maar ook moesten zij zich schikken naar de reglementen en de sancties, voorzien voor de overtredingen van de ordonnanties.

«Om het peryckel van overtredinghe» te vermijden gingen allen dan ook de gelofte aan «te onderhouden de voorgenoemde conditien». Na een proeftijd konden zij zich, met goedkeuring van de Prior, verbinden met een «openbaer instrument in het geschrift, onderteekent synde van eenen Notaris».

Zo kreeg dan ook de Prior het recht hen te oordelen en desnoods te straffen. Hun wetboek was het reglement van de orde. Hun rechters waren de onmiddellijke oversten. Hun gerechtszaal was de Kapittelzaal van het klooster.

Buiten de «generael disciplien» voorziet het reglement allerlei andere straffen, vermeld in detail naast de goed bepaalde overtredingen in de hoofdstukken XX, XXI en XXII.

Zo zijn o.a. voorzien :

1. *Excommunicatie*, voor het lezen of bewaren van ketterse werken en voor andere overtredingen. De ontvluchten mochten zich niet beroepen op privilegiën van vreemde plaatsen, om zodoende te ontsnappen aan de ordestraffen, want ook zij werden geëxcommuniceerd.
2. *Verwijzing uit het klooster* was de straf o.m. voor de verstoorders van vrede en eendracht onder de mensen, voor de praktizeerders van alchemie, voor de «criminosen», die enige hulp inroepen van koningen, prinsen, hogere wereldlijke of geestelijke rechterlijke instanties.
3. *Kerkering*. Het reglement maakt een onderscheid tussen de kerkerstraf voor één of meer dagen en de eeuwige kerkering. Hoofdstuk XXI behandelt de ergste overtredingen onder de titel «Van die criminoos sijn». Van de eerste dag af van de opsluiting krijgen de gestraften een halve portie «conventbrood», met huiswijn of bier.

Op kapittelfeestdagen en telkens het convent eet in de refter (dat gebeurde slechts op uitzonderlijke feestdagen), krijgen de veroordeelden hetzelfde voedsel als de andere ordebroeders. Op werkdagen krijgen zij, naar het oordeel van de Prior, een weinig meer eten. Wie zich echter niet beteren wil, wie zijn klaarblijkelijke schuld niet wil bekennen, ontvangt slechts water en brood.

4. *Opsluiting in de cel* werd voorzien voor geldelijke verhandelingen, geschied buiten weet en toelating van de overste. Zij blijven zolang opgesloten tot de eventuele schuldvordering totaal vereffend is. Ook voor andere feiten werd deze straf toegepast.
5. *Kastijding* werd opgelegd aan oproerige broeders, aan lasteraars en anderen.
6. *Derven van spijs en drank*. Soms wordt bepaald «derven van wijn ende pitancie», elders spreekt het reglement alleen van «derven van wijn», terwijl weer op andere plaatsen sprake is van «derven van spijs ende drank». Hierin zal dus wel onderscheid gemaakt zijn, naargelang de grootte van de overtreding. Trouwens voor enkele inbreuken tegen het reglement moet de schuldige derven gedurende één dag, voor andere ongeregelheden derft hij gedurende meer dagen. Het genaderecht van de Prior kon de straf verlichten. Vooral de daden van ongehoorzaamheid werden op deze wijze gestraft.
7. *Overplaatsing* werd toegepast op degenen die reeds gekerkerd werden.
8. *Aanslag van bezittingen* was de straf voor de broeders, die, instande voor de vereffening der kloosterrekeningen, betrapt werden op enig bedrog.

Alle overtredingen worden vermeld en voor elk daarvan wordt een sanctie voorzien. Het recht van gratie, de voorwaarden daartoe, de bepalingen bij de uitvoering van de straf, ja alles is voorzien. Het reglement was dus een echt wetboek voor de gemeenschap der kloosterlingen.

F. VERBIEST